

10 mei 1940 (vrijdagochtend vroeg)

Bert

‘Au, m’n rug...’ zucht Bert als hij om vier uur naar Naaldwijk fietst. Het is nog stil op de weg. Over de weilanden hangt een beetje mist, maar het belooft een prachtige dag te worden. Gisteravond was Bert pas om acht uur thuis. En nu is hij alweer onderweg naar z’n werk. Z’n vader mopperde dat hij veel te lange dagen maakt, maar het is ook zo druk op de tuin. Zondag is het Pinksteren en de dagen daarvoor wordt er altijd meer sla verkocht dan anders. Maar die kroppen moeten nog wél gesneden worden. De tuinder wil vandaag weer een flinke partij bij de veiling afleveren. En ook bloemen, want behalve Pinksteren is het zondag ook nog Moederdag! ‘Als de tuinder vanavond tevreden is, krijgen we vast een extraatje,’ zei één van de knechten gisteren. Daar heeft Bert wel een beetje pijn in z’n rug voor over.

In de verte klinkt een zacht gebrom. Het geluid komt dichterbij. Een vrachtwagen? Een vliegtuig? Twee vliegtuigen? Het geluid zwelt aan. Nu klinkt duidelijk het geronk van meer vliegtuigen. Veel vliegtuigen! Wat een rare tijd voor een legeroefening! Bert remt af, stopt en draait zich om. Hij tuurt in de richting van Hoek van Holland. Inderdaad, vliegtuigen boven de Hoek. Of is het boven de Waterweg? Gooien ze nou papieren omlaag? Pamfletten?

Vanuit Naaldwijk komt hem een fietser tegemoet. Een man zo te zien. Ook die heeft in de gaten dat er verderop iets vreemds gebeurt. Hij stopt naast Bert. ‘Zie je dat? Vliegtuigen! ’t Lijkt wel of ze parachutes uitgooien.’ De man vertelt dat hij soldaat is en dat hij vóór de dienst nog even wat wilde werken bij een tuinder in ’s-Gravenzande. ‘Maar nu ik dat zo zie, met die vliegtuigen,’ zegt hij, ‘ga ik toch maar terug naar de kazerne. Misschien hebben ze me daar wel nodig.’

De soldaat draait om en samen fietsen ze naar Naaldwijk. ‘We

hadden afgelopen avond een feestje,' vertelt de man. 'De meeste van m'n maten waren stomdronken. Zelf heb ik niet zo veel gedronken, omdat ik vanochtend nog een paar centen wilde bijverdienen. Maar ik heb wel te weinig geslapen. Een uurtje of drie. Dat merk ik nu wel.' Hij vertelt ook over het alarm van een paar weken terug. En vorige week, toen moesten ze ineens naar vliegveld Waalhaven, bij Rotterdam. Aan het eind van de Naaldwijkseweg moet de soldaat linksaf. 'Nou, prettige dag vandaag,' groet hij.

Dolf

'Dolf, wakker worden!' klinkt het van beneden. 'Ze zijn er!' Maar Dolf hoort niets. Hij draait zich nog een keer om. Hij ligt net zo lekker te dromen. Hij droomt van een show, op vliegveld Waalhaven. Samen met z'n vader en met Sarah en Bert kijkt hij naar de vliegtuigen in de lucht. Twee dubbeldekkers draaien rondjes en duiken plotseling loodrecht omlaag. En weer omhoog. De motoren gieren. Dan ineens vier vuurpijlen, tussen de vliegtuigen. Met doffe klappen spat het vuurwerk uiteen. De mensen klappen. Sarah slaat haar armen om z'n nek en drukt zich dicht tegen hem aan. 'Wel een beetje eng,' zucht ze, en dan aait ze hem over z'n voorhoofd. Ze kijkt hem diep in de ogen. 'Fijn dat jij bij me bent. Bij jou voel ik me veilig.'

Dolf geeuwt en rekt zich uit, een glimlach op z'n gezicht. Weer geroep vanaf beneden. 'Kom er nou uit joh! Iedereen is op straat! Ze zijn er!' Langzaam wordt Dolf wakker. 'Wat is dat nou toch allemaal?' mompelt hij en kijkt dan op de wekker. Vijf uur! Waarom staat moeder zo vroeg te roepen? En wat doen die vliegtuigen hier? Droom ik nou of is het echt? Ineens is Dolf klaarwakker. Echte vliegtuigen in de lucht. En gedreun in de verte, het lijkt wel onweer!

Dolf springt uit z'n bed. Hij rent naar het raam. Voor het postkantoor aan de overkant staan mensen. Ze kijken naar de lucht en wijzen. Er klinken een paar flinke dreunen. Van de

kant van het Pantserfort? Dolf rent naar de slaapkamer van z'n ouders, die kijkt uit op de Nieuwe Waterweg. Boven het water ziet hij twee vliegtuigen. 'Hakenkruizen,' roept hij. Nee! En net nu pa niet thuis is. Nachtdienst! Zul je altijd zien. Snel kleedt hij zich aan, hij rent naar beneden. De voordeur staat open. Op de stoep praat z'n moeder opgewonden met een paar buurvrouwen. Koen, z'n broertje, staat er ook bij.

'Vader is net langs geweest,' zegt moeder, 'hij vertelde dat er de hele nacht al vliegtuigen boven zee vlogen. Maar vanaf half vier komen ze deze kant op. Het worden er steeds meer.' Koen trekt aan moeders arm en vraagt of hij met Dolf in het dorp mag gaan kijken. Moeder vindt het goed, iedereen is immers op straat. Ze roept hen nog wel na dat ze uit moeten kijken en goed bij elkaar moeten blijven. 'Je weet maar nooit wat er kan gebeuren. En over een half uur terug zijn!'

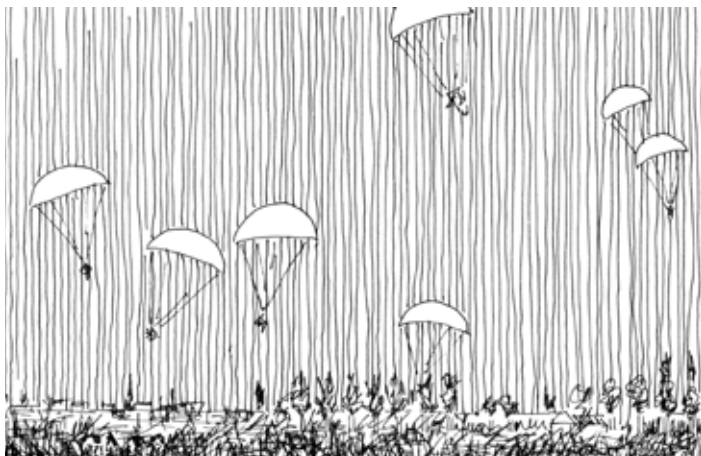
Dolf en Koen rennen in de richting van de Berghaven. Het is druk, iedereen is op straat en iedereen praat. Van bakker Van Zanten horen ze dat Duitse vliegtuigen een uurtje geleden parachutes hebben uitgegooid, aan het eind van de Waterweg. Eerst dachten ze dat er soldaten aan hingen, maar nu zegt iedereen dat het mijnen waren. 'Daarmee willen de Duitsers de Waterweg afsluiten,' vertelt de bakker. 'Er is ook op de mijnen geschoten, vanuit het Fort. Maar niemand weet of het raak was.' Ze lopen langs de stallen van Van Vugt. Sinds de mobilisatie zit het daar vol met militairen. Die soldaten staan nu op het dak te kijken naar wat er allemaal om hen heen gebeurt. Blijkbaar zijn zij ook net wakker geworden door het kabaal; ze staan nog in hun ondergoed.

Bij de Stationsweg komen ze Elly tegen. Die vertelt dat er gisteravond ook al het een en ander aan de hand was. Om elf uur was de reddingsboot uitgevaren. Het was een bijzondere melding, niet zoals ze gewend zijn als er een schip in nood is. Er werd een beetje geheimzinnig over gedaan. Elly's moeder hoorde het van mevrouw Slis, de vrouw van de schipper. Die vertelde

dat het ging om een schip met graan uit Zuid-Amerika. Dat was aangevallen door een onbekend vliegtuig. Het schip was flink beschadigd en de bootman kwam om het leven. De reddingsboot, de *J. V. Wierdsma*, was bij het beschadigde schip gebleven toen het de haven binnenvoer.

Voor de Torpedoloods en het badloodsje staan flink wat mensen. De reddingsboot ligt weer aan de steiger, zoals meestal. Maar verder is alles anders dan anders. Vliegtuigen boven zee, en boven de Waterweg. 'Kijk daar!' roept iemand. 'Aan de overkant! Parachutisten!' 'Het lijken wel poppetjes aan touwtjes,' grapt Dolf, 'net als op het vliegfeest vorig jaar op Valkenburg.' Een man kijkt hem nijdig aan en snauwt: 'Rustig een beetje, jij. Het is oorlog hoor! Die poppetjes aan die touwtjes zijn wél Duitse soldaten! Die komen ons aanvallen.' 'Nou,' reageert iemand anders, 'het zal allemaal wel meevallen. We zijn goed voorbereid hoor. Er zitten hier in het dorp zo'n drieduizend soldaten. Die kunnen die soldaatjes aan die touwtjes best aan. Hoor maar, ze zijn al aan het schieten. Die Duitsers maken geen schijn van kans.'

Nog meer vliegtuigen. Het geluid komt nu van de andere kant van het dorp. 'Hoor,' zegt iemand die er blijkbaar verstand

van heeft, 'dat zware geluid. Drie motoren! Transporttoestellen!' Dolf rent met een paar jongens uit z'n klas en met Koen naar het Roomse Duin. Daar is het hoger en kunnen ze over het dorp heen kijken. Vanuit het duin klinken schoten, een vertrouwd geluid. Ze zijn daar al maanden aan het oefenen. 'Maar nu is het geen oefening,' roept iemand. 'Nu is het echt. Lekker spannend!' Bij de Langeweg houdt een soldaat hen tegen. 'Daar blijven!' roept hij nogal dwingend. 'Op de bunker hier achter me staat het afweergeschut. Dit is geen plek voor kinderen.'

Als ze terug naar huis lopen, zien ze waar dat geluid van die transportvliegtuigen vandaan komt. Heel in de verte, boven het Staelduinse Bos, hangen parachutisten in de lucht. Wel een mooi gezicht! Dolf denkt aan Sarah. Zulke Hoekse luchten heeft ze nog nooit gezien.

Terug in het dorp is alles in rep en roer. De winkels in de Prins Hendrikstraat zijn nog dicht, maar het is er toch druk. Voor de winkel van Haaksman staat een groep mensen. Eén van de vrouwen lijkt overstuur, ze huilt. Iemand vertelt dat de NSB'ers worden opgepakt door de politie. 'Vader zal het wel druk hebben, die moet al die mensen ophalen,' zegt Koen. Koen praat en praat. Maar Dolf hoort nauwelijks wat z'n broertje allemaal te vertellen heeft. Om hen heen gebeuren zoveel dingen die vreemd zijn...

Bij school hoort hij dat ze vandaag niet hoeven te komen. Voor het postkantoor staat een vrachtwagen. Soldaten sjouwen zakken zand naar binnen. 'Waar is dat voor?' roept Koen. Dolf vraagt zich af of er bij Sarah in Rotterdam ook zulke dingen gebeuren.

Ria

'Wat een kabaal,' zucht Ria en ze kijkt op haar wekker. Zes uur! Toch geen tijd om het geschut uit te proberen? Ze draait zich nog eens om en vraagt zich af waar ze aan het oefenen zijn. Aan de Langeweg? Het geluid komt daar in ieder geval wel

vandaan. Dan hoort ze ook vliegtuigen. Boven zee? Boven de Waterweg? Echt slapen doet ze niet meer. Het lijkt wel of er steeds meer vliegtuigen bijkomen. Ook aan de andere kant van Hoek van Holland hoort ze vliegtuigmotoren. Dan stormt Hanneke ineens haar kamer binnen. 'Kom gauw kijken, valschermen boven het Staelduinse Bos!' Ria springt uit bed en rent naar de slaapkamer van haar zus, aan de voorkant. Ze snapt er helemaal niets van. 'Wat moeten die parachutisten daar in hemelsnaam?'

Tien minuten later staat de hele familie Van Mils voor hun huis in de Lichttorenstraat. Ook de burens zijn naar buiten gekomen. Iedereen nog in pyjama, er wordt druk gepraat. De buurman vertelt dat er ook boven de Waterweg parachutisten zijn gedropt. Dat hadden Ria en Hanneke nog niet eens gezien. Ze rennen weer naar boven om aan de andere kant van het huis uit het raam te kijken. Inderdaad, ook daar zijn vliegtuigen in de lucht. Het geluid is oorverdovend. Gauw weer terug naar de voorkant! Boven het Staelduinse Bos is de lucht weer leeg. De parachutisten zijn verdwenen. 'Het is gelukkig voorbij,' zucht Ria. Maar dan ziet ze het verschrikte gezicht van haar zus. 'Wat is er met jou?' Hanneke schudt haar hoofd. 'Het is niet voorbij. Volgens mij is het pas begonnen!'

Ze zetten de radiodistributie aan. Op alle zenders horen ze dat het oorlog is. Er wordt verteld dat er van alle kanten Duitse troepen ons land binnendringen. De vliegvelden Waalhaven, Ypenburg, Valkenburg en Ockenburg zijn bezet. De Moerdijkbrug en de brug bij Dordrecht zijn veroverd. Den Haag is omsingeld. Het Nederlandse afweergeschut heeft een paar Duitse vliegtuigen omlaag gehaald, maar ook aan Nederlandse kant vallen slachtoffers.

'Hoor je het nou?' huilt Hanneke. 'Arme Kees! Die moet nu écht vechten. Dat oefenen was wel leuk, maar echt vechten... Dat kan Kees helemaal niet!' schreeuwt ze. Ze snikt. 'Misschien raakt hij wel gewond. Trouwens, hoe moet het nou verder met school? Ik heb vandaag repetitie! En bijna examen!'

10 mei 1940 (later op de dag)

Bert

‘Het schiet niet op zo,’ moppert Bert. Op de tuin bij Vreugdenhil lijkt het wel een gekkenhuis. Er wordt gewerkt, dat wel. Maar om de haverklap komen er mensen langs met de allerlaatste nieuwtjes. Uit de verhalen maken ze op dat de soldaten in paniek zijn door al die Duitse vliegtuigen. De tuinder vertelt dat hij net op de radio hoorde dat de Duitsers het vooral gemunt hebben op Den Haag. Als koningin Wilhelmina op de radio is, mogen ze stoppen met werken en gaan ze naar het tuindershuis om te luisteren.

De koningin vertelt dat de Duitsers afgelopen nacht ons land zijn binnengevallen, zonder waarschuwing. *‘Dit niettegenstaande de plechtige toezegging, dat de neutraliteit van ons land zou worden ontzien, zolang wij haar zelf handhaafden.’* Zo te horen is de koningin woedend en is ze niet van plan ons land over te geven aan de Duitsers. Na de toespraak gaan ze weer aan het werk.

Van tijd tot tijd klinkt het gedonder van luchtafweerschut. Van tuinders uit de buurt horen ze dat een Nederlands jachtvliegtuig boven Naaldwijk geprobeerd heeft een Duits toestel te verjagen. Helaas had het geen schijn van kans. Na een kort gevecht stortte de Nederlandse jager brandend neer, net buiten het dorp. Maar bij de Duitsers gaat blijkbaar ook niet alles naar wens. Iemand weet te vertellen dat een paar vliegtuigen uit de koers zijn geraakt. Ze dropten de parachutisten op de verkeerde plek, bij het Staelduinse Bos, bij Hoek van Holland. De mensen konden niet vertellen hoeveel soldaten er omlaag zijn gekomen, maar ze schatten toch wel meer dan honderd. Een groepje soldaten uit Naaldwijk is erop afgestuurd. Anderen moeten naar vliegveld Ockenburg. Op de radio wordt gemeld dat de Duitsers dat bezet hebben en nu moet het leger dat weer in handen zien te krijgen. Er gaan ook soldaten het Westland in, om kruispunten te

bezetten. Het klinkt allemaal erg spannend. Bert vraagt zich af of hij vanavond wel gewoon naar huis kan.

Het wordt pas echt spannend als een man helemaal overstuur komt vertellen wat er die ochtend is gebeurd bij *café De Pet*. Rond een uur of negen schijnt daar gevochten te zijn tussen Duitse parachutisten en Nederlandse militairen op motoren. Een paar uur daarvoor fietste ik daar nog, realiseert Bert zich. Bij het vuurgevecht zijn drie Nederlandse motorrijders gesneuveld. Eén van hen is Eddy Michels. De man van wie Bert het hoorde, kent hem goed. Hij kan zijn tranen niet bedwingen. Eddy kwam vaak in *café Muilman* en hij was daar erg populair. De Duitsers hielden ook een Nederlandse auto aan en gijzelden de inzittenden. Gelukkig hadden Nederlandse soldaten een stuk verderop net een wegversperning opgericht. Daar hielden ze de auto aan en werden de Nederlanders bevrijd. Eén van de Duitsers werd daarbij gedood. Met een handkar brachten ze het lijk naar de Gezellenzaal aan de Dijkweg. Later die ochtend hoort Bert dat daar ook gewonde Duitsers worden binnengebracht.

Dolf

‘Het is net een film!’ roept Dolf. Vanuit het slaapkamer-
raam van z’n ouders ziet hij hoe een marinevliegtuig een nood-
landing maakt op de Waterweg. Blijkbaar is er iets aan de hand
met de linkermotor. Het toestel helt naar links. Als de beman-
ning het vliegtuigje verlaat, wordt ze plotseling beschoten. Het
is niet duidelijk waar die aanval ineens vandaan komt. Een Duits
vliegtuig? Gelukkig is er een bootje van de Vaartuigendienst in
de buurt. Dat komt er snel op af. Ineens staat het vliegtuigje in
brand. Volgens Dolf z’n moeder hebben de mariniers het zelf
aangestoken, zodat de Duitsers er niets meer aan hebben.

Dolf wil wel op tien plaatsen tegelijk zijn. Er is van alles
te beleven. Boven het dorp verschijnen steeds meer vliegtuigen:
Duitse, maar ook Nederlandse. Over en weer wordt geschoten.

Zodra er weer vliegtuigen naderen, loeien de sirenes: luchtalarm! De Duitsers vliegen laag over het dorp. Zoeken ze naar Nederlandse soldaten?

Bij de Berghaven stellen mariniers geschut op. Dolf staat er met andere jongens uit het dorp omheen. De mariniers zijn niet zo gezellig als anders. Ze lijken wel zenuwachtig en snauwen tegen de jongens dat ze in de weg lopen. ‘Donder op!’ roept eentje. ‘We zijn hier aan het werk! Het is oorlog hoor!’ De jongens gaan een stukje achteruit, maar na een paar minuten staan ze er weer met hun neus bovenop. Het is niet de eerste keer dat ze zien hoe de soldaten het geschut opzetten, maar het is elke keer weer leuk om mee te maken. Zeker nu ze ook veel munitie bij zich hebben. Op een karretje staan wel drie grote kisten met daarop tekens voor ontploffingsgevaar.

Even later roept iemand: ‘Jongens, er is wat aan de hand bij het Fort!’ Dolf rent er met Frank en nog een paar anderen uit z’n klas naartoe. Ze kunnen niet meer zo dichtbij komen als eerst; ook hier is de weg afgezet. Terwijl ze daar staan te kijken komen er een paar legerwagens langs. Achterin zien ze bekende gezichten. ‘Zie je dat?’ roept Frank opgewonden. ‘NSB’ers! Ze halen ze allemaal op! Zeker bang voor de vijfde colonne.’

Door de Prins Hendrikstraat fietst een groep soldaten. Plotseling gaat het luchtalarm af. De soldaten springen van hun fiets. Een paar gaan plat op de grond liggen, andere zoeken dekking in de portieken van de winkels. De groenteboer haalt de kisten sla binnen. Hij vertelt later dat die soldaten op weg waren naar het Staelduinse Bos. Ze moesten gaan kijken hoe het daar zat met die Duitse parachutisten.

Aan het eind van de Prins Hendrikstraat, bij het gele hek, bouwen acht soldaten van zakken zand een borstwering. Dolf kent ze wel, die soldaten. Van het zwemmen. Hij maakt een praatje en vraagt of ze mogen helpen. Even later zijn Dolf en Frank bezig zakken te vullen. Maar als er mitrailleurs worden

opgesteld, moeten ze weg. Te gevaarlijk. Van een afstand kijken ze toe hoe de soldaten zich klaarmaken voor de strijd. In de verte zien ze overal rookpluimen. Bij de Haakweg? De soldaten vertellen dat dat schuurtjes zijn. Die worden in de brand gestoken omdat ze in het schootsveld liggen. Als het Fort straks gaat schieten, staan die schuurtjes in de weg.

Jammer dat Bert op z'n werk in Naaldwijk zit, denkt Dolf. Bij hem thuis houden ze dan wel niet zo van het leger, maar hij zou het vast wel spannend vinden om alles mee te maken. Trouwens, hij zou dan gelijk kunnen zien dat die soldaten hier niet voor niks zitten. Zonder ons leger was Hitler hier al de baas geweest!

In de huiskamer zit opa Pier, hij is net binnengekomen en vertelt wat hij thuis allemaal heeft meegemaakt. Vanochtend vroeg werd de Pannenbuurt bezet door het leger. Overal soldaten en geschut. En toen hij deze kant op kwam zag hij soldaten oprukken in de richting van de Hillwoning, door de weilanden. Opa heeft ook een dode koe gezien. De Hillwoning schijnt belangrijk te zijn voor de verdediging tegen de Duitsers in het Staelduinse Bos. 'Je moet voor alle zekerheid vannacht maar hier blijven slapen,' zegt moeder.

Ria

'Wat een drukte,' lacht Ria, 'het lijkt wel een verjaardag.' In de huiskamer zitten vier soldaten. Ze zijn aan het werk in de gymzaal, in de Scheepvaartstraat. Ze komen van het Zeehospitium aan de 's-Gravenzandseweg. Daar heeft het leger een eigen ziekenhuis en nu moeten ze de gymzaal inrichten als noodhospitaal. Maar in de gymzaal is alleen water, ze hebben er geen gas. Daarom vroeg moeder de soldaten op de koffie. Het is een drukte van belang. Steeds als er een paar vertrokken zijn, komen er weer nieuwe. Er wordt op het raam geklopt. Voor de deur staan de

kapitein en een legerarts. Moeder schrikt. 'Ze zitten hier nog maar net,' zegt ze snel. 'Ze komen zo.' De kapitein lacht. 'Oh, we komen niet langs om ze op te halen, we komen voor de koffie!' Hij vertelt dat ze eigenlijk geen eten of drinken mogen aannemen. De commandant is bang voor de NSB'ers. Die zouden hen weleens kunnen vergiftigen. 'Maar dat geldt natuurlijk niet voor u hoor, mevrouw Van Mils. U vertrouwen we wel.'

Hanneke loopt de hele tijd onrustig heen en weer. Het kan dan wel gezellig zijn met die soldaten, maar ze is er niet gerust op. Ze heeft nog steeds niets van Kees gehoord. Tussen het koffieschenken door loopt ze steeds even naar boven om vanuit de ramen te kijken hoe het is in de omgeving, met de verreijker van vader. Overal ziet ze soldaten: bij de Vuurtoren, aan de Waterweg, bij de gemeentesecretarie. Door de Prins Hendrikstraat rijden soldaten te paard. Maar Kees is in geen velden of wegen te zien. Dan ziet ze aan de voorkant, tussen hun huis en de Hillwoning, een Duits vliegtuig. Er klinkt een hoop gesputter. Hanneke schrikt. Het vliegtuig gaat landen, maar het komt wel érg snel omlaag. 'Noodlanding! Bij de Hillwoning!' schreeuwt Hanneke naar beneden. Met een hoop gehobbel komt het toestel tot stilstand. Even gebeurt er helemaal niets. Dan gaat er een deurtje open en komen er een paar mannen uit. Ze blijven even staan. Het lijkt wel of ze een kuil gaan graven. Of gaan ze nou schieten? Net een film, denkt Hanneke. Maar wel een heel ellendige!

Als het even rustig is in huis, bedenkt moeder dat de soldaten uit de gymzaal tussen de middag misschien wel wat willen eten. En ze heeft niets op brood! Ria wil wel even wat halen, bij Boon in de Brunelstraat. Maar net als ze met haar boodschappen weer onderweg is naar huis, gaat het luchtalarm. Ria weet even niet wat ze moet doen. Er komen mensen naar buiten om naar de vliegtuigen te kijken. Andere schreeuwen dat ze juist naar binnen moeten omdat het op straat gevaarlijk is. Ze hoeft niet lang te aarzelen, want ineens voelt ze een stevige hand op haar arm. Een soldaat trekt haar mee de schoenenwinkel in. Daar zijn nog meer

mensen naar binnen gevlucht. 'Hier! Naar de kelder!' roept de schoenmaker. Met de schoenmaker, zes mensen uit het dorp en twee soldaten zitten ze opgepropt in de kelder. Ze horen vliegtuigen en van tijd tot tijd klinkt het geratel van mitrailleurs. Iedereen is bang, maar er gebeurt verder niets.

Na een kwartiertje gaat de sirene weer. Het is weer veilig. 'Kom maar mee,' zegt een van de soldaten. 'We brengen je wel even thuis. Meisjes zoals jij moeten nu niet op straat komen.'

'Meisie, wat ben ik blij dat je er weer bent!' roept moeder als Ria binnenkomt. Ze ziet eruit of ze gehuild heeft. 'Ik maakte me zo zorgen om je. Dat luchtalarm! En er werd ook geschoten. Hier vlakbij. Volgens de buurvrouw kwam het van het dak van de gemeentewoningen. Ze zegt dat het iets te maken heeft met de gymnastiekleraar. Die is toch bij de NSB?'

Er wordt hard gebeld. Drie keer. 'Rustig maar' moppert mevrouw Van Mils terwijl ze naar de voordeur loopt. Maar als ze die geopend heeft, is moeder dat rustige zelf helemaal vergeten. 'Hanneke!' schreeuwt ze blij naar boven. 'Hij is er! En hij is nog helemaal heel!' Met grote sprongen stormt Hanneke de trap af. Bij de voordeur valt ze in de armen van Kees. 'Waar heb je toch al die tijd gezeten? Ik was zo ongerust!' Kees' uniform zit onder het zand, en op z'n wangen heeft hij zwarte vegen. Maar op z'n gezicht heeft hij een brede grijns. 'Werken natuurlijk! We zijn de hele dag hard bezig. De pantsermannen zweten! Je hebt toch wel gehoord over de mijnen in de Waterweg? Om acht uur hebben we het kanon zes keer laten bulderen. Jullie moeten dat hier gehoord hebben. En vanmiddag zijn een stuk of zestig van m'n maten overgevaren naar Rozenburg. Daar zijn vanochtend Duitsers gedropt en die moeten ze te pakken zien te krijgen. Ikzelf kreeg opdracht om met een paar anderen boerderijen in de fik te steken, bij het Staelduinse bos. De commandant is bang dat de Duitsers die gaan gebruiken als schuilplaats. Jullie weten toch dat het Staelduinse Bos vol Duitsers zit?' Ze knikken en Hanneke kijkt Kees vol bewondering aan. Ze geeft hem een zoen in z'n nek

en aait over z'n hand. 'Oh wat ben ik blij dat je er bent,' zucht ze. 'Ja,' lacht Kees. 'Maar nu moet ik weer terug. Er is nog een hoop te doen vandaag. We moeten het kanon nog draaien. Ze hebben altijd gedacht dat de Duitsers ons vanaf zee zouden aanvallen, met schepen. Daarom is het kanon altijd op zee gericht geweest. Niemand heeft kunnen bedenken dat de aanval ook weleens van de andere kant zou kunnen komen. Maar goed, nu de Duitsers in het Staelduinse Bos blijken te zitten moet het kanon de andere kant op. En dat zal nog een flinke klus zijn.'

10 mei 1940 (aan het eind van de middag)

Dolf

‘Daar komen de Tommies!’ juicht Dolf. ‘Nu gaan we winnen!’ Samen met z’n moeder, Koen en Bert staat hij voor het raam van de slaapkamer van zijn ouders. Het is half zes. Aan de Harwichsteiger meert een oorlogsschip aan. Dat is vandaag al vaker gebeurd, maar dit keer is het er eentje die ze hier nog nooit gezien hebben. Op het schip wappert de vlag van de Royal Navy. ‘Die komen ons helpen,’ lacht Dolf. ‘Nu is het zo afgelopen, met die Duitsers in het Staelduinse Bos.’

Terwijl de soldaten zich klaarmaken om aan land te gaan, ratelen Bert en Dolf aan één stuk door. Dolf vertelt wat er die dag allemaal in het dorp is gebeurd en Bert doet uitvoerig verslag van de gebeurtenissen in Naaldwijk. Maar het spannendste voor hem was de terugreis. Op de fiets van Naaldwijk naar Hoek van Holland. Vooral bij *café De Pet* had hij het benauwd. Zouden er nog Duitsers in de buurt zitten? Voor de deur stond een groepje

10 mei 1940

mensen. Eerst dacht hij dat ze nog na stonden te praten over die schietpartij van die ochtend. Hij was even afgestapt om nog wat nieuwtjes te horen. Maar al snel kreeg hij in de gaten dat er ook 's middags iets aan de hand was geweest. Bert weet niet of het verhaal echt waar is, maar de man die het hem vertelde zwoer van wel. Wat was er gebeurd? Drie Nederlandse soldaten waren in een hinderlaag gelopen. Ze werden gevangengenomen en door een Duitser met de handen omhoog naar *café De Pet* gebracht. Daar bestelde de Duitser vier biertjes: één voor hemzelf en drie voor z'n gevangenen. 'Om vast de overwinning van het Duitse leger te vieren,' zei hij tegen de barkeeper. Omdat hij z'n handen vrij moest hebben voor de biertjes, legde hij z'n mitrailleur even op het biljart. Niet handig! Toen hij even later met z'n rug naar het biljart stond, greep één van de Hollanders z'n kans. Vliegenvlug graaide hij de mitrailleur weg en schoot hij de Duitser dood.

Van de mensen voor het café hoorde Bert ook nog dat er overal in de buurt Duitsers zaten en dat die fietsen inpikten van mensen die toevallig langskwamen. Die kregen dan wel een papiertje waarop keurig in het Nederlands stond dat ze hem ingeleverd hadden en later weer terug zouden krijgen. Maar voorlopig waren ze hem wel mooi kwijt! Hij had zich heilig voorgenomen dat hem dat niet zou gebeuren. Gelukkig had hij onderweg geen Duitsers gezien. Wel hoorde hij in de verte af en toe schieten en er waren ook wegversperringen van Hollandse soldaten. Maar als die hoorden dat hij goed Hollands sprak en 'Scheveningen' kon zeggen, mocht hij gewoon door. Hij moest wel een stuk omrijden, want de Haakweg was afgesloten. Het was daar veel te gevaarlijk. In de verte had hij twee uitgebrande vliegtuigen gezien en in het weiland een paar dode koeien. 'Ik schrok me naar,' zegt Bert. 'Toen had ik het pas echt in de gaten. Het is oorlog!'

10 mei 1940 (avond)

Dolf

‘Je zweet helemaal,’ hijgt Dolf. ‘We halen het heus wel voor het donker.’ Ria veegt met haar hand over haar voorhoofd. ‘Het luie zweet komt eruit,’ lacht ze. ‘Als ik ooit nog eens schrijfster word, schrijf ik een boek over je. En weet je wat de titel wordt? Krantenjongen in oorlogstijd!’ Dolf fietst met Ria over de Langeweg voor het laatste krantje. Het kostte vandaag heel wat moeite om de krant overal in de bus te krijgen. Eerst was Dolf al vier keer voor niets naar de krantenbaas gereden. Steeds waren er nog geen kranten. Mopperend zei Vermeer elke keer dat hij over een half uurtje maar weer terug moest komen. Maar uiteindelijk, om zeven uur, lagen ze er. Maar toen begonnen de problemen pas goed. Hij moest hele stukken omrijden, vooral in de Oude Hoek en in de buurt van het Fort. Veel straten waren afgesloten en sommige huizen waren helemaal niet bereikbaar.

Er werd ook veel gemopperd. Sommige mensen begrepen niet waarom de krant zo dun was. Eigenlijk moest hij ze wel een beetje gelijk geven. Er stond ook helemaal niets in over de gevechten rond Hoek van Holland. Dolf was ook wel bang dat er ineens luchtalarm zou komen, vooral op de open stukken. Waar zou hij dan kunnen schuilen? Er waren nauwelijks mensen op straat. Op een gegeven moment voelde hij zich zelfs eenzaam.

Maar gelukkig kwam hij op de ‘s-Gravensandseweg Ria tegen. ‘Ik moest even naar de Pannenbuurt, om nog wat kleren voor je opa te halen,’ zegt ze. ‘En om de kippen te voeren. Dat kwam je moeder vragen. Je opa blijft vannacht bij jullie slapen. Hij vindt het vervelend, de hele nacht alleen in z’n huisje.’ Dolf vraagt zich af of het echt zo toevallig is, dat Ria hem tegenkwam. In ieder geval was ze een stukje omgereden. Zocht ze hem? Wilde ze hem graag even zien? Dan denkt hij aan Sarah, in Rotterdam. Hoe zou het daar zijn? Vanmiddag was hij even bij opa Radio en

10 mei 1940

daar hoorde hij dat er bij de Maasbruggen watervliegtuigen waren geland met Duitse soldaten. Die hadden al snel de Maasbruggen bezet, maar ze waren door Nederlandse mariniers verjaagd. Vanuit het *Witte Huis* heeft Nederland dat gebied daar weer onder controle. De Duitsers hebben zich teruggetrokken in het gebouw van de *Nationale Levensverzekeringbank*. Daar zullen ze vast wel uitkrijgen, zei opa.

In het *Rotterdamsch Nieuwsblad* van een andere krantenjongen las Dolf net dat het in Rotterdam overall rustig is. Vanochtend was het wat drukker in de stad dan anders, maar 's middags was alles weer bijna zoals altijd. Iedereen was naar zijn werk gegaan en ook de winkels waren open. Alleen de scholen waren gesloten. Sarah had dus ook een lekkere vrije dag, denkt Dolf. Ze was trouwens van plan met Pinksteren naar Hoek van Holland te komen. Ik hoop wel dat dit doorgaat, met al dat gedoe.

Dan voelt hij een tik op z'n arm. 'Hé wakker worden, dromer,' zegt Ria. 'Ik vroeg je waar jij vanmiddag was tijdens dat lange luchtalarm. Waarom geef je geen antwoord?' Dolf schrikt op uit z'n gedachten. 'Oh, ja, eh.... Ik dacht even aan m'n vader,' jokt hij. 'Ik vroeg me af of die al thuis zou zijn. We hebben hem